

MIHAI CIMPOI: DIALECTICA RELECTURĂRILOR CRITICE

Dr. Nina CORCINSCHI

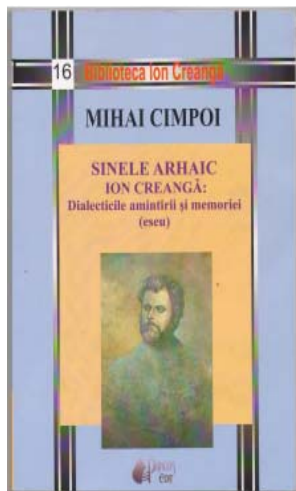
Colecția *Biblioteca Ion Creangă*, apărută în 2011 la editura Princeps Edit, confirmă o nouă etapă a receptării creației crengiene. Probând grile dintre cele mai moderne de interpretare, dar și pornind de la studiile precedente privind moștenirea literară a prozatorului de la Humulești, opera sa își dezvăluie astăzi alte semnificații inedite și surprinzătoare. Coordonatorul colecției, academicianul Mihai Cimpoi, contribuie hermeneutic cu un studiu-eseu *SINELE ARHAIC. Ion Creangă: dialecticile amintirii și memoriei*. Disocierile din capitolele *Naturalitatea, Antifrasismul, Cuvintele nucleu, Mitologia personală, Homerismul, Carnavalescul, Arhetipalitatea, Ironia, Ludicul, Anecdoticul*, trecute prin filozofia lui Gadamer, Barthes, Heidegger, Nietzsche, provoacă și impun unghiuri noi de lectură.

Mihai Cimpoi surprinde un scriitor complex, de formație dedaliană, care-și țese/toarce urzeala textuală, cu fire văzute și nevăzute, „pe față” și „pe dos”, pentru a se elibera și a trece de limitele tragice ale existenței. Firele de urzeală sunt *antifrasismul* și *holofrasismul*, iar principiul dialectic de ordonare a creației/țesăturii este *contrapunctul*, care funcționează la toate nivelele textelor, fiind o marcă definitorie a stilului prozatorului.

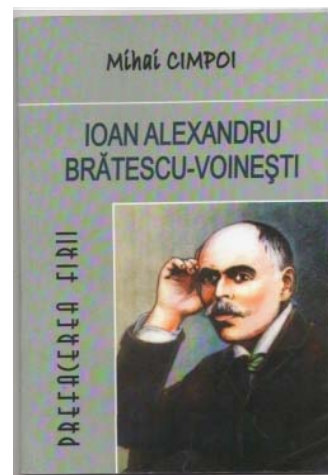
Din studiul lui Mihai Cimpoi aflăm că Lumea lui Creangă alternează contrapunctic pe temeul prostiei și al înțelepției, al întâmplării și al rânduiei, al trecerii și al petrecerii, al frumosului și al urâtului. În această structură dialectică, planurile intersectante funcționează într-o interdependență organică. Omul voios camuflează omul melancolic, omul prost ascunde subversiv omul care doar o face pe prostul. Printr-o „*viclenie stilistică*”, adevărul se îngână cu minciuna, realul se înalță în ireal, *a fi* se joacă cu *ar fi*. Astfel, opinează cercetătorul, sensurile sunt răsturnate, diversionismul semantic indicând o *lume pe dos*. Prin comic, ironie și autoironie, naratorul lui Creangă obține libertatea de a relativiza adevăruri și valori consacrate, de a dezlega spiritul de păcatul aventurii și de a deconspira, în sfârșit, „cumplitul meșteșug de tâmpenie al lumii”.

Temeiurile lumii se îngână dialectic printr-o îngânare a cuvintelor. Plasând limbajul prozatorului de la Humulești în tradiția hermeneutică a lui Gadamer, cercetătorul percepe ființa crengiană ca decurgând organic și spontan din lume (în datele ei primare, arhetipale) și fiind eminentă chiar limbajul acesteia. Limbajul este și el dispus antiflastic, printr-o „insinuare glisantă a contrariului, printr-o diversiune semantică bine orchestrată, care să impună efectul comic/ironic”. Antifrasismul, observă exegetul, avansează în holofrasism, procedeu prin care stilul se aglomerează în *cuvinte-nucleu*, numite și „figuri nucleare” (Greimas), care focalizează forța epică a întregului, iar prin vibrațiile lor sonore, provoacă *ascultarea* în sens heideggerian.

Cufundat în pânza/textura epică, naratorul *Amintirilor* „se complăce, se auto-plăce și se auto-desfată”. Mihai Cimpoi ne îndeamnă spre o lectură

Mihai Cimpoi. *SINELE ARHAIC. Ion Creangă: dialecticile amintirii și memoriei*. Colecția *Biblioteca Ion Creangă*. Editura Princeps Edit, 2011

Mihai Cimpoi. *Ioan Alexandru Brătescu-Voinești. Prefacerea firii*, Târgoviște. Editura Bibliotheca, 2011

simpatetică pentru a ne face părtași la desfătarea de a contempla un *timp frumos*, scăpat din chingile istoriei. Ni se promite că, desfătându-se „într-o rostire esențială a lumii, din care face parte și în care *se simte acasă*”, prozatorul ne va face și pe noi, prin complicitate empatică, „*să ne simțim acasă*”.

Un alt proiect de reevaluare și reconsiderare interpretativă ține de scriitorii târgovișteni, uitați sau mai puțin frecvențați de cititorul contemporan, cum ar fi Grigore Alexandrescu, Ion Heliade Rădulescu, Vasile Cârlova, scriitori de care Mihai Cimpoi se apropie cu grile moderne și postmoderne, le raportează scrisul la procesul cultural european și, în felul acesta, reușește să descopere în creația lor unele semnificații inedite.

Cea mai recentă contribuție în cadrul acestui proiect este cartea *Ioan Alexandru Brătescu-Voinești. Prefacerea firii* (Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2011), în care scriitorul târgoviștean este receptat dintr-o optică fenomenologică, dar și po(i)etică.

Mihai Cimpoi pornește de la conceptele cheie pe care se întemeiază viziunea artistică a lui Ion Brătescu Voinești, unul dintre ele și cel mai important fiind cel de *prefacere* sau *devenire*. Despre devenirea *întru*, ca fiind rost al împlinirii, vorbea Constantin Noica, atribuindu-i conceptului un sens pozitiv. În cazul lui Voinești, remarcă exegetul, devenirea nu are acel *întru* armonios, însemnând pentru el, dimpotrivă, risipire zadarnică, chin sisific. Prin starea de nemulțumire, dar și prin raționamente, cum ar fi elogierea puterii, moralitatea ca rațiunea de a fi a lumii, Brătescu Voinești se arată a fi influențat de filozofia lui Nietzsche.

În general, cugetările lui Brătescu Voinești despre viață și artă vin preponderent din lecturi din Kant și Nietzsche. Formația lui scriitoricească a fost modelată de creația lui Eminescu și Caragiale. Exegetul analizează apropierea și îndepărtările polemice ale lui Brătescu Voinești de teoriile filozofilor care l-au marcat pe scriitor și prezintă datele eminescianismului și crengialismului programatic din scrisul său. Printre influențe se lasă detectată și nota originală a scriitorului târgoviștean.

Pe fundalul literar al epocii se proiectează imaginea unui scriitor controversat, apreciat de Titu Maiorescu, Garabet Ibrăileanu și mai puțin de Eugen Lovinescu, cel care desființează calificativele de „mare prozator”. Referindu-se la talentul narativ al lui Brătescu Voinești, Mihai Cimpoi menționează că acesta e un virtuos al miniaturii epice. În creația lui idilicul și dramaticul se întâlnesc în simbioză, deoarece Brătescu Voinești e un scriitor al contrastelor (la el lumea se împarte în bună, blândă și, în același timp, în rea și fioroasă). La fel e și cu firea scriitorului traversată de lumini și umbre, fapt care-i marchează și scrisul. Raportând proza scriitorului la strategiile narrative de astăzi, exegetul remarcă „fenomenul reducției stilistice” (concentrarea cuvântului, esențializarea prin cuvânt) și „conștiința artizanală a scrisului”. Brătescu Voinești „limpezește, coordonează și construiește, dedicându-se unei permanente meditații asupra condiției artei și a artistului”.

Concluzia lui Mihai Cimpoi este că, în lumina noilor interpretări, I. Brătescu Voinești se impune ca un nuvelist canonic, autorul precizând că e vorba de o „canonicitate” sinonimă cu „clasicitatea”.

Maria Saca-Racilă. *Peisaj. U/c, 2008*